

OBIECTUL JURIDIC SPECIAL AL EXERCITĂRII ATRIBUȚIILOR ÎN SECTORUL PUBLIC ÎN SITUAȚIE DE CONFLICT DE INTERESE

THE SPECIAL JURIDICAL OBJECT OF THE EXERCISE OF DUTIES IN THE PUBLIC SECTOR IN A SITUATION OF CONFLICT OF INTERESTS

Iancu ZAPOROJAN, ORCID: 0009-0001-5573-1447
Universitatea de Stat din Moldova

CZU: 343.213:316.754.4

e-mail: zaporojaniancu@gmail.com

The purpose of this article is to determine the special juridical object of the offenses of exercise of powers in the public sector in a situation of conflict of interests, which are provided by the art. 326¹ of the Criminal Code of the Republic of Moldova. In order to achieve this purpose, the following methods were applied: the formal (dogmatic) legal method; the systemic analysis method; the comparative legal method. With the help of the norms to which art. 326¹ of the Criminal Code of the Republic of Moldova refers, the special juridical object of the two offenses provided by this article was established.

Cuvinte-cheie: conflict de interese; obiectul juridic special al infracțiunii; relații sociale; valoare socială.

INTRODUCERE

Scopul articolului de față constă în determinarea obiectului juridic special al infracțiunilor de exercitare a atribuțiilor în sectorul public în situație de conflict de interese, care sunt prevăzute la art. 326¹ CP RM.

Stabilirea corectă a obiectului juridic special face posibilă determinarea: cercului de subiecți care iau parte la relațiile sociale protejate și care sunt titularii valorii sociale protejate; limitelor dintre conduita infracțională și cea care nu intră sub incidența dispoziției de incriminare; gradului prejudiciabil al faptei incriminate în această dispoziție; categoriilor și mărimii pedepsei aplicate pentru această faptă, etc.

Obiectul juridic special al infracțiunilor, care sunt prevăzute la art. 326¹ din Codul penal al Republicii Moldova (în continuare – CP RM), îl formează relațiile sociale cu privire la o anumită valoare socială specifică lezată sau periclitată în rezultatul săvârșirii acestor infracțiuni. Sarcina noastră este să stabilim care este această valoare socială specifică.

Se poate susține că locul unei anumite norme în partea specială a Codului penal al Republicii Moldova este stabilit de către legiuitor, ținând cont de protecția nu numai a obiectului juridic generic, dar și a obiectului juridic special. Obiectul juridic special al infracțiunilor, prevăzute la art. 326¹ CP RM, constituie, o parte, o fracțiune, o porțiune

a obiectului juridic generic al infracțiunilor care sunt specificate în Capitolul XV din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova. Așadar, obiectul juridic special al infracțiunilor, prevăzute la art. 326¹ CP RM, trebuie să derive, să decurgă, să rezulte din relațiile sociale cu privire la buna desfășurare a activității în sfera publică.

În partea specială a Codului penal al Republicii Moldova atestăm cazuri de derivație atipică a obiectului juridic special din obiectul juridic generic. Este cazul infracțiunilor prevăzute la art. 150¹, 155, 158 ș.a. din Codul penal al Republicii Moldova. Vorbim despre derivație atipică, deoarece infracțiunile, specificate în aceste articole, ar fi trebuit să aibă fie amplasate în alte capitole decât cel în care se află la moment. În procesul de stabilire a obiectului juridic special al infracțiunilor, prevăzute la art. 326¹ CP RM, urmează să deducem dacă aceste infracțiuni presupun derivația atipică a obiectului juridic special din obiectul juridic generic.

MATERIAL ȘI METODĂ

Pentru a fi realizate scopul și obiectivele sus-menționate, au fost aplicate următoarele metode: metoda juridică formală (dogmatică); metoda analizei sistemice; metoda juridică comparativă. Au fost analizate: doctrina penală relevantă; art. 326¹ CP RM; normele de referință din legislația extrapenală.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Art. 326¹ CP RM este o normă de referință. Obiectul juridic special al infracțiunilor, care sunt prevăzute de acest articol, poate fi stabilit numai dacă vom ține cont de prevederile Legii nr. 133 din 17.06.2016 privind declararea averii și a intereselor personale (în continuare – Legii nr. 133/2016).

În art. 11 al Legii nr. 133/2016 este prezentată o listă de principii generale de evitare a conflictelor de interese: „a) servirea interesului public cu imparțialitate și obiectivitate; b) asigurarea transparenței și a controlului public al activității; c) responsabilitatea individuală și exemplul personal.” [1] Prin aceasta se sugerează că evitarea conflictului de interese este cea mai eficientă modalitate de a nu fi admisă la cea mai timpurie etapă încălcarea principiilor enunțate mai sus. Anume evitarea conflictului de interese reprezintă baza, platforma, temelia pentru identificarea valorii sociale specifice pentru a cărei apărare a fost adoptat art. 326¹ CP RM.

În doctrina autohtonă, doar S. Brînza și V. Stati au stabilit obiectul juridic special al infracțiunilor prevăzute la art. 326¹ CP RM: „relațiile sociale cu privire la buna desfășurare a activității de serviciu în sfera publică, care este incompatibilă cu fapta persoanei publice sau a persoanei cu funcție de demnitate publică, care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, soluționează cereri, demersuri sau plângeri, adoptă un act administrativ, încheie un act juridic, ia o decizie sau participă la luarea unei decizii în vederea obținerii unui avantaj patrimonial a cărui valoare depășește 10000 de unități convenționale, pentru sine sau pentru o persoană apropiată în sensul al Legii nr. 133/2016, dacă conflictul de interese nu a fost declarat și soluționat în conformitate cu legislația privind declararea

și controlul averii și a intereselor personale.” [2] C. Chihai se alătură acestui punct de vedere.¹

Se poate observa că S. Brînza și V. Stati recurg la procedeul antitezei. Folosind expresia „care este incompatibilă cu fapta”, autorii caracterizează obiectul juridic special ca fiind opusul, antipodul, contrariul infracțiunii împotriva căreia este apărât acest obiect. În acest scop, S. Brînza și V. Stati reproduc, practic, întreaga dispoziție a alin. (1) art. 326¹ CP RM. Desigur, în acest mod, este redată individualitatea obiectului juridic special al infracțiunilor prevăzute de acest articol.

Totuși, în viziunea noastră, valoarea socială specifică, ocrotită contra infracțiunilor prevăzute la art. 326¹ CP RM, poate fi stabilită fără a se recurge la construcții lexicale aglomerate.

Așa cum am menționat mai sus, art. 326¹ CP RM este o normă de referință. Potrivit alin. (10) art. 12 al Legii nr. 133/2016, „conflictul de interese consumat reprezintă fapta subiectului declarării de rezolvare a unei cereri/unui demers, de emitere a unui act administrativ, de încheiere directă sau prin intermediul unei persoane terțe a unui act juridic, de luare sau de participare la luarea unei decizii în exercitarea mandatului, a funcției publice sau de demnitate publică cu încălcarea prevederilor alin. (4) și (7).” [1] Se poate observa ușor că această definiție legislativă coincide, practic, cu dispoziția de la alin. (1) art. 326¹ CP RM. Excepție constituie acea parte a textului din alin. (1) art. 326¹ CP RM, în care este descris scopul infracțiunilor prevăzute de acest articol. Acest scop permite delimitarea infracțiunilor, prevăzute la art. 326¹ CP RM, de faptele care sunt specificate la art. 313² din Codul contravențional.

Dacă luăm în considerare toate condițiile evocate mai sus, s-ar putea afirma că obiectul juridic special al infracțiunilor, prevăzute la art. 326¹ CP RM, îl formează relațiile sociale cu privire la:

▸ evitarea conflictului de interese consumat (în cazul în care subiectul declarării are calitatea de persoană publică), care are drept scop obținerea, directă sau indirectă, a unui avantaj patrimonial a cărui valoare depășește 10000 de unități convenționale, pentru sine sau pentru o persoană apropiată în sensul Legii nr.133/2016 (în cazul infracțiunii prevăzute la alin. (1));

▸ evitarea conflictului de interese consumat (în cazul în care subiectul declarării are calitatea de persoană cu funcție de demnitate publică), care are drept scop obținerea, directă sau indirectă, a unui avantaj patrimonial a cărui valoare depășește 10000 de unități convenționale, pentru sine sau pentru o persoană apropiată în sensul Legii nr.133/2016 (în cazul infracțiunii prevăzute la lit. a) alin. (2)).

Astfel, obiectul juridic special al infracțiunilor, prevăzute la art. 326¹ CP RM, constituie o porțiune a obiectului juridic generic al infracțiunilor care sunt specificate în Capitolul XV din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova: relațiile sociale cu privire

¹ A se vedea: CHIHAI, C. Analiza juridico-penală a infracțiunilor de exercitare a atribuțiilor în sectorul public în situație de conflict de interese (art. 326¹ CP RM). În: *Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe Sociale*. 2019. nr. 3. p. 160-178. ISSN 1814-3199.

la buna desfășurare a activității în sfera publică. Evitarea conflictului de interese consumat în corespundere cu principiile, enunțate în art. 11 al Legii nr. 133/2016, reprezintă, fără putință de tăgadă, o componentă a bunei desfășurări a activității în sfera publică.

Încheiem examinarea obiectului juridic special al infracțiunilor, prevăzute la art. 326¹ CP RM, cu analiza a structurii pe care o au relațiile sociale apărute împotriva infracțiunilor respective.

După părerea lui S. Brînza, „structural, relațiile sociale presupun trei elemente: 1) subiecte, 2) conținut și 3) obiect.” [4, p. 58]

În cazul infracțiunilor prevăzute la art. 326¹ CP RM, subiectul relațiilor sociale, care sunt apărute contra acestor infracțiuni, este victima acestor infracțiuni, și anume – organizația publică în sensul Legii nr. 133/2016. Analiza alin. (1), (6) și (7) art. 7¹, alin. (6) și (7) art. 12, art. 13, alin. (2), (5), (5¹), (6) și (7) art. 14 ale Legii nr. 133/2016 arată că organizația publică participă la relațiile sociale prin intermediul conducătorului acesteia.

Nu putem fi de acord cu R. Berdilo, care consideră că făptuitorul și victima sunt subiecții relațiilor sociale apărute de o anumită normă penală din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova.² Făptuitorul poate fi subiect doar al raportului juridic penal de conflict. Săvârșind infracțiunea, acesta intră în conflict cu statul care are dreptul să-l tragă la răspundere penală, pentru a restabili ordinea de drept. În același timp, făptuitorul se află în afara relațiilor sociale ocrotite de anumită normă penală din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova. Subiect al acestor relații sociale este titularul valorii sociale în legătură cu care apar, se dezvoltă și se desfășoară astfel de relații. Cu alte cuvinte, este cel interesat în desfășurarea netulburată a relațiilor sociale la care participă. Făptuitorul are un cu totul alt scop: să împiedice, să curme, să întrerupă desfășurarea relațiilor sociale care sunt protejate de o anumită normă penală din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova.

Conținutul relațiilor sociale, apărute de o asemenea normă, este reprezentat de o facultate socială pe care o exercită victima infracțiunii. În cazul infracțiunilor prevăzute la art. 326¹ CP RM, facultatea socială a organizației publice constă în interesul legitim al acesteia ca persoanele publice și persoanele cu funcție de demnitate publică, care activează în acea organizație, să-și îndeplinească atribuțiile de serviciu evitând conflictul de interese, în corespundere cu principiile enunțate în art. 11 al Legii nr. 133/2016.

În fine, obiectul relațiilor sociale, care sunt protejate împotriva infracțiunii prevăzute la art. 326¹ CP RM, este reprezentat de conduita subiecților care participă la aceste relații. Conduita poate fi, după caz, activă sau pasivă.

Conduita activă presupune că organizația publică și-a exercitat interesul legitim după cum prescrie legea. Un exemplu de conduită activă este cel de la lit. b) art. 13 al Legii nr. 133/2016. Potrivit acestei norme, conducătorul organizației informează „imediat Autoritatea Națională de Integritate despre situațiile în care persoanele ce activea-

² A se vedea: BERDILO, R. Obiectul juridic al infracțiunii prevăzute la art. 146 din Codul penal. În: *Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe Sociale*. 2019. nr. 11. p. 119-130. ISSN 1814-3199.

ză în organizația publică pe care o conduce au admis conflicte de interese, în vederea sancționării acestora.” [1]

Conduita pasivă presupune că organizația publică s-a abținut să comită o acțiune, pentru a-și exercita interesul legitim după cum prescrie legea. Un exemplu de conduită pasivă este cel de la lit. a) art. 13 al Legii nr. 133/2016. Conform acestei norme, conducătorul organizației nu admite „cu bună știință ca persoanele ce activează în organizația publică pe care o conduce să-și îndeplinească atribuțiile de serviciu fiind în situații de conflict de interese real.” [1]

Un exemplu mai nuanțat este cel din alin. (7) art. 14 al Legii nr. 133/2016: „În cazul în care conducătorul organizației publice nu poate soluționa un conflict de interese real, acesta se adresează Autorității Naționale de Integritate.” [1] În acest caz, conduita pasivă a subiectului relațiilor sociale, care sunt protejate împotriva infracțiunii prevăzute la art. 326¹ CP RM, este urmată de conduita activă a acestuia.

CONCLUZII

1) art. 326¹ CP RM este o normă de referință. Interpretarea normelor, la care se referă acest articol, poate contribui la stabilirea, între altele, a obiectului juridic special al infracțiunilor prevăzute la art. 326¹ CP RM;

2) întrucât cele două infracțiuni, prevăzute la art. 326¹ CP RM, se deosebesc prin subiectul care le săvârșește, tocmai calitatea specială a acestuia trebuie să reprezinte criteriul care relevă diferența dintre obiectul juridic special al infracțiunii, prevăzute de alin. (1) art. 326¹ CP RM, și obiectul juridic special al infracțiunii specificate la lit. a) alin. (2) art. 326¹ CP RM;

3) evitarea conflictului de interese consumat în corespundere cu principiile, enunțate în art. 11 al Legii nr. 133/2016, reprezintă, fără putință de tăgadă, o componentă a bunei desfășurări a activității în sfera publică;

4) atestăm o derivație tipică a obiectului juridic special al infracțiunilor, prevăzute la art. 326¹ CP RM, din obiectul juridic generic al infracțiunilor specificate în Capitolul XV din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova.

Referințe:

1. Legea nr. 133 din 17.06.2016 privind declararea averii și a intereselor personale. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr. 245-246.
2. BRÎNZA, S., STATI, V. Exercițarea atribuțiilor în sectorul public în situație de conflict de interese: reglementarea răspunderii în Codul penal al Republicii Moldova. În: *Modern scientific challenges and trends: a collection scientific works of the International scientific conference (20th July, 2018)*. Warsaw: Sp. z o. o. “iScience”, 2018, p. 19-30. ISBN 978-83-949403-3-1.
3. BRÎNZA, Sergiu. *Obiectul infracțiunilor contra patrimoniului*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2005. 675 p. ISBN 9975-70-414-X.